

Van landgoed tot vakantiepatronaat

Geschiedenis van het 'kasteel' van de familie Vander Linden te Goferdinge

Jacques DE RO

Inwoners van Geraardsbergen en wijde omgeving die opgroeien tijdens de jaren 1950 en 1960 herinneren zich nog de lange zomermaanden die zij tijdens hun jeugd hebben gespendeerd op het domein van het 'vakantiepatronaat' (V.P.) in Goferdinge. De historische achtergrond van dit landgoed verwijst naar een machtige lokale en katholieke burgemeestersdynastie: de familie Vander Linden.

Het 'Hof ter Elzen'

Omstreeks 1830, wanneer de eerste kadastrale opmetingen gebeuren in Goferdinge, oogt het dorp zeer landelijk en is het met zijn 486 inwoners, na Waarbeke, Nederboelare en Grimminge, een van de dunst bevolkte deelgemeenten van Geraardsbergen. In de dorpskern rond de parochiekerk *Sint Bavo*, die opgetrokken is op de helling van de vallei van de Molenbeek, staan slechts een zestal boerderijen. Van op de

heuvelrug ten noorden van de kerk wordt het geheel gedomineerd door een grote gesloten bakstenen hoeve, het zogenaamde *Hof ter Elzen* ⁽¹⁾ - ook *Villa Thérèse* genoemd - met aansluitend de achtergelegen landerijen op het *Kerkeveld*. Hier woont in het begin van de 19de eeuw herenboer Antoine Joseph Lepoivre (1750-1840) met zijn echtgenote Anne Catharine Van Ongheval (1752-1815). Lepoivre is burgemeester van Goferdinge in 1800-1807. Zijn dochter Sophie (1791-1852) huwt in 1823 met Jean

Baptiste Vander Linden (1789-1844), zoon van Adrien en van Jeanne Catharine van der Beken († 1814) en afkomstig uit Everbeek. Het paar woont eerst in Everbeek, waar hun zoon Joseph in 1824 wordt geboren. Nadien verhuist de jonge familie naar het *Hof ter Elzen*, waar meer woonruimte is. Jean Baptiste is bovendien een welgekomen hulp in het landbouwbedrijf van zijn bejaarde schoonvader. Na het overlijden van Lepoivre in 1840 komen de hoeve en meer dan 32 hectare

De dorpskern van Goferdinge op het primitief kadasterplan van 1828. De grote gesloten kasteelhoeve van Antoine Lepoivre ligt links van de kerk aan de overkant van de weg. (Johan François).

⁽¹⁾ AKG (Archief Kadaster Gent), Goef, doc. 212, Enige sectie 903, 25 are 30 ca. Hierbij horen een tuin, een bos, een boomkwekerij, twee boomgaarden, hooiland en akkers.

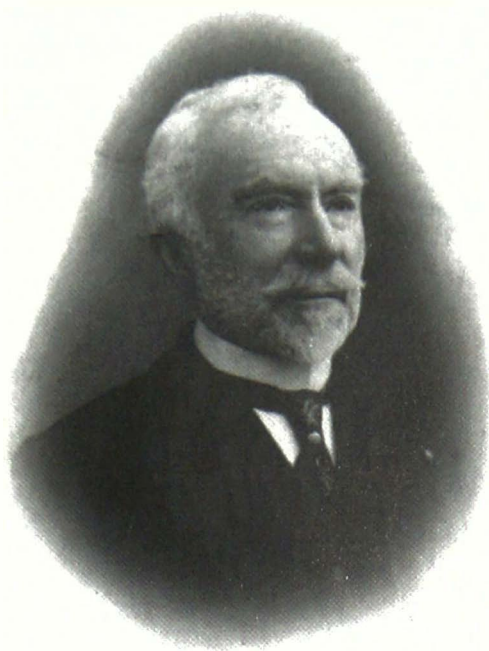

Het 'kasteel' van de familie Vander Linden te Goferdinge. Zicht op de achtergevel met aangelegd park voor W.O. II.

gronden te Goferdinge in zijn bezit. Hiermee wordt de basis gelegd voor de rijkdom en de macht die de volgende generaties Vander Linden in de gemeente zullen etaleren. (2)

Een katholieke burgemeestersdynastie

Als welstellende inwoner van Goferdinge waagt Jean Baptiste in 1843 zijn kans bij de gemeenteraadsverkiezingen. Hij wordt meteen verkozen maar al het jaar daarop overlijdt hij op 55-jarige leeftijd. Het duurt niet lang of de nieuw ingeslagen weg wordt verder gezet door zijn zoon Joseph. Hij kiest voor het katholieke kamp, wordt gemeenteraadslid in 1849, is onafgebroken burgemeester in 1850 tot zijn overlijden in 1884 en provincieraadslid vanaf 1882. Net als zijn vader en zijn schoonvader blijft het agrarisch bedrijf zijn hoofdbezigheid. Onder zijn bestuur wordt in 1853 te Goferdinge het hospitaal voor oude en zieke mensen opgericht. Verder is hij voorzitter van de landbouwsectie Geraardsbergen, voorzitter van de Burgerlijke Godshuizen en van de Kerkfabriek te Goferdinge en erevoorzitter van het *Genootschap van den H. Franciscus-Xaverius*. Uit zijn huwelijk met Hortense Grenier (1835-1918), dochter van Désiré en van Sidonie de Neufbourg, wordt te Goferdinge op 30 juli 1859 een zoon Arthur geboren. Hij overtreft zijn voorouders in kennis en aanzien. Vooreerst brengt hij het in 1883 door zijn hogere studies aan de Leuvense landbouwhogeschool tot landbouwingenieur. Hij neemt de burgemeesterssjerp van zijn vader over in 1885 en weet die te behouden tot 1895. De bouw van een gemengde katholieke school in 1894 en van een parochiale

Arthur Vander Linden (1859-1938)

feestzaal in 1896 staat op zijn actief. Daarnaast is hij provincieraadslid in 1886-1898 en in 1900-1925, Bestendig Afgevaardigde van de provincie Oost-Vlaanderen in 1895-1898 en eveneens in 1900-1925 en tenslotte kamerlid in 1898-1900. In 1912 en 1914 stelt hij zich tevergeefs kandidaat voor de kamer. Vander Linden is een van de langst zetelende raadsleden in de Oost-Vlaamse politieke geschiedenis. Hij profileert zich als één van de grote tenoren van de provinciale landbouwpolitiek. Verder is hij te Goferdinge voorzitter van de Kerkfabriek en erevoorzitter van de *Derde Orde van Sint-Franciscus*. In Geraardsbergen is hij in 1901 voorzitter van de *Landelijke Beroepsvereniging 'Het Denderkieken'*. (3) Ook zijn zoon Joseph en zijn kleinzoon Gérard zullen het politieke pad bewandelen, waarover verder.

Een tweede landgoed

Maar het is Joseph Vander Linden, vader van Arthur, die meer dan

dertig jaar als burgervader Goferdinge bestuurt en zijn status in 1870 in het dorpsbeeld weet vast te leggen door de bouw van een groot landhuis, gelegen aan *Kauterken benedendorps* (thans *Zarlardingestraat 112*). Het ligt op korte afstand langs de *Straet van Sarlardinghen naer Ceerardsbergen* en op een honderdtal meter ten zuiden van de dorpskerk. In oorsprong gaat het, evenwijdig met de weg, om een groot woonhuis (circa 14 x 13 meter) en in het verlengde maar los daarvan, een kleiner gebouw (circa 5,5 x 13 meter). Twee jaar later wordt een tweede landgebouw (4,6 x 13 meter) opgetrokken langs de andere zijde van het woonhuis, eveneens in het verlengde en los daarvan. De akkers, met een oppervlakte van 1 ha 9 are 50 ca rond het landhuis, worden omgevormd tot park. Hiervoor wordt in 1878 nog een woning langs de weg afgebroken. In 1882, twee jaar voor zijn overlijden, krijgt het landhuis zijn huidig uitzicht. De twee losstaande gebouwen langs beide zijden van het woonhuis worden samengevoegd tot een geheel (circa 13 op 60 meter) en langs de achtergevel wordt centraal een rechthoekige toren (3 x 4 meter) opgetrokken. Het kadasterarchief spreekt nog over "*exhaussement*", wat er op kan wijzen dat het gebouw met een (halve?) verdieping wordt verhoogd. Langs de oostkant van het gebouw bevindt zich een quasi afgesloten vierkante koer waarrond een aantal secundaire gebouwtjes zijn opgetrokken. Dit zijn in wijzerrichting: het koetshuis, de paardenstallen, de koestal, de zwijnenstal en een grote vogelkooi. Aansluitend bij de achtergevel en evenwijdig met de straat staat een vrije grote "*broeikas*" of serre (4,2 x 49,7 meter).

(2) G. DUVERGER, C. VANDENBUSSCHE-VAN DEN KERKHOVE, *Fotorepertorium van het meubilair van de Belgische bedehuizen. Provincie Oost-Vlaanderen Kanton Geraardsbergen*, Brussel, 1975, p. 19: de grafstenen van Joseph Lepoivre, Anne Catharine Van Ongheval en Jean Baptiste Vander Linden zijn in dit repertorium als grafmonument gefotografeerd.

(3) Een uitgebreide biografie van Arthur Vander Linden en zijn rol als provincieraadslid van Oost-Vlaanderen is te vinden in J. VAN DAELLE, *Arthur Vander Linden*, in T. VALCKE, J. VAN DAELLE, N. WOUTERS, *De Fonteynen van de Oranjeberg. Politiek-institutionele geschiedenis van de provincie Oost-Vlaanderen van 1830 tot nu*, deel 3, Gent, 2000, p. 517-529; R. BAERI, O. GIEPIS, E. BARIJLS o.a., *Het verenigingsleven van Geraardsbergen in 1885*, Geraardsbergen, 1985, p. 176.

Luchtopname van het landgoed en het kasteel Vander Linden te Goferdinge.

Uitzicht van het *Benedenkasteel*

Met de verbouwing van 1882 krijgt het grote landhuis de allures van een 'kasteel'. Het duurt niet lang of de dorpingen spreken over het *Benedenkasteel*, terwijl *Hof Ter Elzen*, dat soms als kasteelhoeve wordt omschreven, het *Bovenkasteel* wordt genoemd. Vanaf de Zarlardingestraat zien we de voorgevel van het benedenkasteel. Het gaat om een dubbelhuis met twee en een halve bouwlaag en drie traveeën onder een schilddak van leien met twee rondboogvormige dakkapellen tussen vleugelstukken. De lijstgevel is gecementeerd en beschilderd en rust op een arduinen plint, afgelijnd

door hoekpilasters. De geblokte pilasters van de begane grond schragen de puilijst ⁽⁴⁾, dat als hoofdstel is uitgewerkt, terwijl de vlakke pilasters van de bovenverdieping de gekorniste kroonlijst met modillons ⁽⁵⁾ en tandlijst steunen. Het middenrisaliet met geblokte onderbouw en vlakkere bovenpartij loopt uit op een gebogen fronton met omlopende kroon- en tandlijst en centraal oculus. De muuropeningen zijn rechthoekig: de vensters beneden hebben vlakke omlijstingen, terwijl de bovenvensters gevat zijn in geriemde omlijstingen en doorlopende onderdorpels. De deuromlijsting is vlak met er boven een casement. Verder nog een entablement ⁽⁶⁾ met

leeuwenkopjes als steigergatvullingen en rechthoekige mezzaninevensters.

Langs beide zijden van het hoofdgebouw is een aanbouw van twee bouwlagen met twee traveeën. Zij vormen de verbinding tussen de oudere landgebouwen met puntgevel. Van de achtergevel is vooral de vierkante bakstenen toren onder een schilddak van leien beeldbepalend. De rechthoekige vensters zijn licht getoogd en voorzien van hoekblokken. Tenslotte is de kroonlijst op klossen en een dubbele overhoekse muizentand ⁽⁷⁾. ⁽⁸⁾ Rond het landhuis is een grasperk aangelegd dat omzoomd is door hoogstammige bomen, waaronder beuk, plataan en

⁽⁴⁾ De *puilijst* is de lijst ter hoogte van de puibalk in een gevel aangebracht. De puibalk dient om een bovengevel te dragen en een onderpui te overspannen.

⁽⁵⁾ Een *modillon* is een kleine console onder een gootlijst.

⁽⁶⁾ Een *entablement* of *tafelment* is de verzamelnaam voor architraaf, fries en kroonlijst tezamen.

⁽⁷⁾ Een *muizentand* is een rij met de punt uitstekende stenen als versiering aangebracht in een muur.

⁽⁸⁾ *Bouwen door de eeuwen heen. Inventaris van het cultuurbezit in België. Architectuur / deel 5n 2. Provincie Oost-Vlaanderen. Arrondissement Aalst, Gent, 1977, p. 358.*

Italiaanse populier. Het landgoed is in oorsprong volledig ommuurd en is via de Zarlardingestraat zowel toegankelijk langs de voor als langs de achterzijde van het landhuis.

De kasteelbewoners

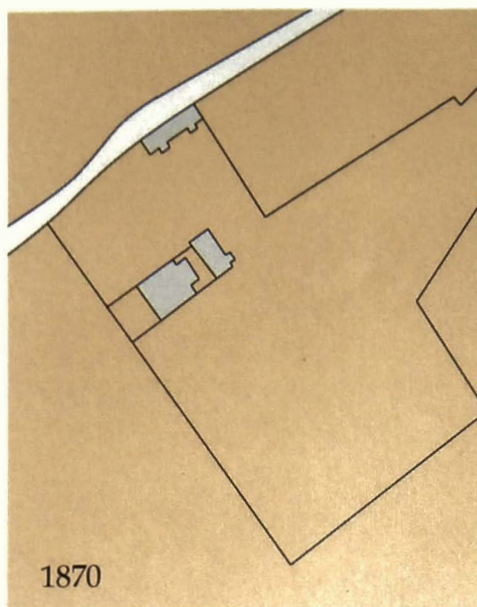
Na de dood van Joseph Vander Linden in 1884, erft zijn zoon Arthur het *Benedenkasteel*. Het landhuis en aanpalende gebouwen laat hij verlichten nadat hij op 28 november 1913 van het provinciebestuur de toestemming krijgt voor de plaatsing van een apparaat om acetyleen te produceren.⁽⁹⁾

Op 3 september 1886 trouwt hij te Nodebais (provincie Waals-Brabant) met Caroline Michaux (1863-1934), dochter van Maximilien en van Ernestine Gosin. Zijn schoonvader, een bekend chirurg en professor aan de Leuvense universiteit, verwerft voor zijn baanbrekend werk op het vlak van de chirurgie de titel van baron. Het echtpaar krijgt twee zonen: op 27 juli 1891 wordt Joseph geboren en op 15 februari 1898 Ernest.

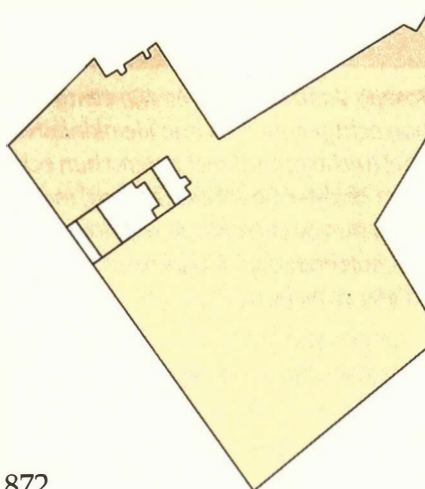
Joseph behaalt het diploma van burgerlijk ingenieur aan de katholieke universiteit te Leuven en

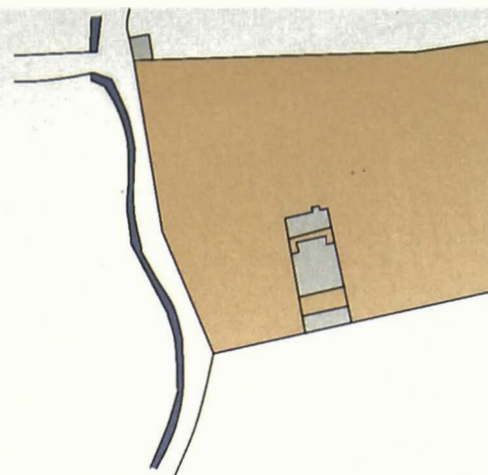
Joseph Vander Linden (1891-1982)

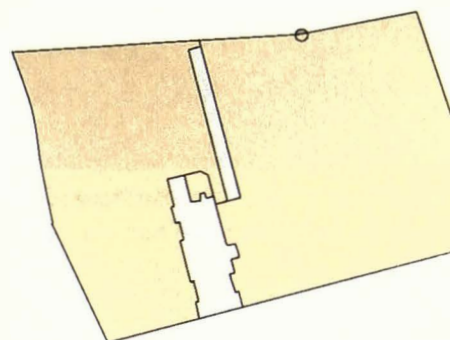
1870

1872

1878

1882

Wijzigingen van het bebouwde perceel in 1870, 1872, 1878 en 1882. (Johan François)

waagt zich zowel op het lokale als op het nationale politieke forum. Hij is onafgebroken burgemeester van Goeferdinge van 1921 tot en met 1958, maar is zonder succes kandidaat bij de kamerverkiezingen in 1929, 1932 en 1936. Verder is hij voorzitter van de Kerkfabriek *Sint Bavo*, officier in de Kroonorde en ridder in de Orde van Leopold II en in de Leopoldorde. Op 30 juni 1923 trouwt hij te Doornik met Marie du Bus de Warnaffe, dochter van Fernand, rechter en van Anne Marie Desclée. Zeven jaar later, op 18 december 1930, wordt een zoon Gérard geboren. Hij wordt later advocaat en volgt het politieke spoor van zijn voorvaders. In 1959 neemt hij de burgemeesterssjerp van zijn vader over en blijft die behouden

tot de fusie in 1970. Hiermee staat de familie Vander Linden een halve eeuw lang aan het hoofd van Goeferdinge. Volgens J. Gevaert kunnen de dorpsbewoners tijdens deze lange bestuursperiode onverminderd rekenen op de onbaatzuchtige steun van hun burgemeester. Na de eerste fusie wordt Gérard Vander Linden in 1971 burgemeester van Geraardsbergen. Hij zal deze functie behouden tot 1973.

Vakantiepatronaat Sint Bartel

Arthur Vander Linden overlijdt op 18 januari 1938 te Goeferinge en laat het kasteel na aan zijn zoon Joseph. Wanneer in mei 1940 de oorlog uitbreekt, vlucht hij met zijn familie hals over kop naar het buitenland

⁽⁹⁾ PAOvl (Provinciaal Archief Oost-Vlaanderen), *Hinderlijke Bedrijven*, nr. 8/35-70/25.

Familiefoto in de tuin van het 'Bovenkasteel' met Joseph Vander Linden en zijn echtgenote Marie de Bus de Warnaffe, hun vier kinderen met hun echtgenoten, en hun kleinkinderen. Links van het bejaard paar hun zonen Jean en Michel (rechtstaand) met zittend hun echtgenotes Monique (...?) en Luce Jeanne D'Otée; en hun dochter Godelieve (zittend) met haar echtgenoot Ignace de Wilde d'Estmael. Rechts van hen hun dochter Monique (zittend) met haar echtgenoot Armand Artaud de Saint Martin, en hun twee zonen Gérard en Arthur (rechtstaand) met hun echtgenotes Christine De Strijker en Nelly (...?).

(¹⁰). Enkele weken later keren ze reeds terug naar huis. Na de oorlog verhuist de familie naar het Bovenkasteel en wordt het landgoed langs de Zarlardingestraat te huur gesteld. (¹¹)

Wellicht hadden de initiatiefnemers al vage plannen met het Benedenkasteel bij het oprichten van de vzw Vakantiepatronaten der Parochie Geeraardsbergen op 14 juni 1945 voor Emiel De Man, notaris te Geeraards-

bergen. Deze sociëteit heeft tot doel "het hier-inrichten, bewerkstelligen en beheer van speelpleinen, openlucht-klassen, ten voordeele van minbegoede schoolkinderen en andere te Geeraardsbergen en omliggende parochiën, doch zonder eenig beletsel tot uitbreiding ook buiten deze streek of tot andere soortgelijke inrichtingen voor liefdadigheid". De stichtende leden zijn Marie du Bus de Warnaffe, echtgenote van Joseph Vander Linden; Eerwaarde Heren Kamiel Tirez en

Willem Segers, beiden onderpastoor van Geraardsbergen; Juliette Van der Schueren en Ghislaine De Portemont, beiden zonder beroep en Mariette De Mol, regentes handel, allen wonende te Geraardsbergen. Tirez (¹²) wordt voorzitter, Van der Schueren secretaris en De Mol schatbewaarder. De zetel van de vereniging is gevestigd op het Stationsplein 17. Niet onbelangrijk is bij de opstelling van de statuten dat de vereniging zowel roerende als onroerende goederen mag bezitten en dat bij ontbinding en vereffening, de laatste beslissingsmacht bij de bisschop van Gent ligt. (¹³)

Met het inrichten van een speelpleinwerking buiten de stad wordt gemikt op de behoeften van de katholieke stadsjeugd die tijdens de zomermaanden nergens terecht kunnen. Aanvankelijk hebben de ouders enkel de mogelijkheid hun zonen vanaf 7 jaar naar het vakantiepatronaat Dom Bosco in de Kattestraat 44 te sturen waar ze onder de hoede staan van Eerwaarde Heer Van Melckebeke (¹⁴). Met de oprichting van het Vakantiepatronaat Sint Bartel komt hierin verandering. Men focust zich op gemengde leeftijdsgroepen: jongens van 4 tot 6 jaar en meisjes van 4 tot 18 jaar zijn welkom. Terwijl Dom Bosco midden in de stad ligt, klein is en groen ontbeert voor rust en ontspanning, heeft het domein in Goferdinge alles wat de Kattestraat net mist: ruimte, gezonde lucht, rust en een

(¹⁰) Het vervoer gebeurt per auto, want de Vander Lindens en de familie Fontaine zijn de enigen in het dorp die in die tijd over een wagen beschikken.

(¹¹) Interview met Julienne Gevaert, 1 december 2010. Zij wordt geboren te Goferdinge in 1925 en werkt sinds 1943 voor de familie Vander Linden als naaister en even later als opdienster tijdens feestelijkheden. Ze is doorheen de jaren nauw verbonden met het familielevan van de Vander Lindens. De reden waarom de Vander Lindens verhuizen naar het Bovenkasteel is volgens haar dat de kinderen er niet graag woonden.

(¹²) L. SCHOKKAERT, *Biografisch repertorium van de priesters van het bisdom Gent 1802-1997*, deel II: P-Z, KADOC, Leuven, 1997, p. 442: Kamiel Tirez, geboren te Petegem-aan-de-Schelde op 23 augustus 1910, priester gewijd op 28 april 1935, op 28 augustus 1935 leraar aan het Sint-Catharinacollege, zondagsonderpastoor te Zandbergen op 12 augustus 1936, op 18 juli 1939 onderpastoor te Geraardsbergen, op 20 maart 1947 onderpastoor van Onze-Lieve-Vrouw Sint-Pieters te Gent, op 6 december 1954 pastoor te Onkerzele, op 22 augustus 1960 pastoor te Schoonaarde, op 13 mei 1973 directeur van de zusters Kindsheid Jesu te Grembergen, ontslag op 2 augustus 1978, overleden te Mortsel op 21 augustus 1977.

(¹³) O. VAN DE MAELE, *Zo was Goferdinge*, in *De Heemschutter*, oktober 1993, nr. 118, p. 16.

(¹⁴) L. SCHOKKAERT, *Biografisch repertorium...*, p. 543: Jozef Van Melckebeke, geboren te Elst 23 maart 1911, priester gewijd op 4 april 1937, op 23 augustus 1939 leraar aan het Sint-Catharinacollege, vanaf 13 september 1949 onderpastoor en leraar aan de Rijksmiddenschool van Geraardsbergen, op 20 maart 1959 pastoor te Deftinge, op 10 augustus pastoor-deken te Ronse, ontslag en op rust op 24 augustus 1986, overlijdt te Ronse op 20 september 1989.

groene omgeving. Onverwachte tegenvaller voor de vzw is de maandelijksse huur van 2.000 frank die zij aan de familie Vander Linden moet betalen. Een gedetailleerd huurcontract voor negen jaar wordt op 30 juni 1946 tussen beide partijen opgesteld. Het verhuurde goed omvat *"'kasteel van Goefferdingen', met dreef, lusthof, tennisplein, garage, inbegrepen wegen van het bosch genaamd Rattenhoekbosch, maar stallingen niet inbegrepen, noch groenselhof, noch serres"*. De bestemming is onveranderlijk: *"BUITENHUIS en WANDELHEEM, aangesloten bij JEUGDVERBROEDERING, en SPEELPLEIN voor stadskinderen (Vacantie-Patronaat) aangesloten bij CARITAS CATHOLICA*. De huurder moet het hooi dat van het grasperk in de lusthof komt aan de eigenaar afstaan. ⁽¹⁵⁾ Nog diezelfde zomer kunnen de eerste groep kinderen het nieuwe speelplein betreden. Wanneer op 20 maart 1947 Tirez onderpastoor van Onze-Lieve-Vrouw Sint-Pieters te Gent wordt, kan hij met de uitbouw van het speelplein niet doorzetten. Op 8 juli van dat jaar wordt het landgoed bezocht door Alfons Verbist, kersverse katholiek minister van Volksgezondheid en Gezin, kamerlid Albert Vanden Berghe en burgemeester Joseph Vander Linden met zijn echtgenote. Zij keuren de lokalen en de omgeving, die ze evalueren als *"sober en vriendelijk"*. Verbist is het project gunstig gezind en belooft steun. ⁽¹⁶⁾

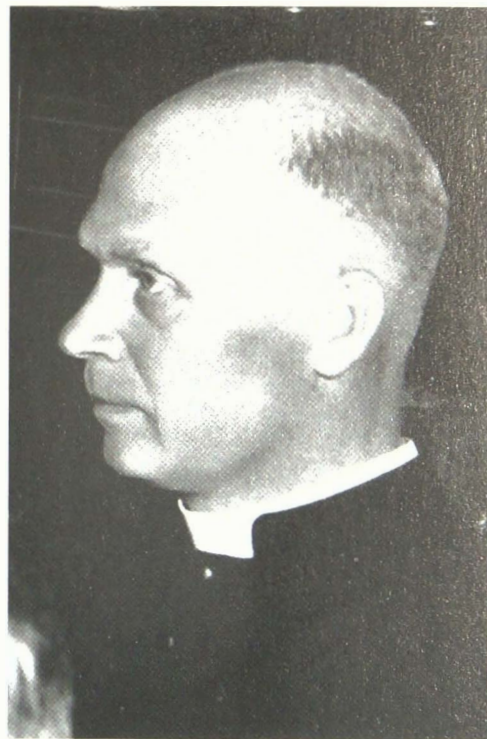
Maar de grote bezieler en jarenlange leider achter het V.P. te Goefferdinge is Eerwaarde Heer Sergeant, de opvolger van Tirez. Floribert Sergeant, geboren te Bachte-Maria-Lerne op 28 juni 1914, wordt op 3 juni 1939 priester gewijd en heet voortaan *Vader Antonius*. Kort daarop, op 13 juni, wordt hij aangesteld tot onderpastoor te Berchem-Oudenaarde en vanaf 16 juni 1942 wordt hij

Zicht op de voorgevel van het kasteel, gezien van de Zarlardingestraat bij het begin van de jaren 1960.

onderpastoor te Zaffelare. Sergeant is onderpastoor te Geraardsbergen vanaf 19 april 1947. Hij betreft een woning in de Boelarestreet 14. Op 7 februari 1948 wordt hij benoemd tot leraar aan de Rijksmidschool van Geraardsbergen. ⁽¹⁷⁾

Sergeant is een man van de actie, bezit een sterk organisatietalent en heeft commerciële aspiraties. Zo is hij in 1949 de initiatiefnemer van *"Oost-Vlaanderens' Bedevaart naar O. L. Vr. van Lourdes"* met bezoek aan Parijs en Lisieux. Het gaat om een lente- en een vakantiebedevaart van telkens een week. De reiskosten zijn voor die tijd niet onaardig en variëren tussen 1.920 frank en 3.240 frank. ⁽¹⁸⁾ De overname van het V.P. vraagt van Sergeant een zware inspanning om het project financieel te kunnen dragen. En hij zal met grote inzet hierin ook slagen. Vooreerst zorgt hij er voor dat de ouders uit de wijde omgeving hun kinderen naar het patronaat sturen. Een hulpmiddel is zeker het promotiefilmpje dat op 17 augustus 1948 wordt opgenomen met taferelen

Pastoor Floribert Sergeant (1914-1991).

⁽¹⁵⁾ Interview met Paula Donkerwolcke, 10 december 2010. Zij bezit tevens het authentieke huurcontract.

⁽¹⁶⁾ *De Vaandrig*, 12 juli 1947, p. 1, k. 5.

⁽¹⁷⁾ L. SCHOKKAERT, *Biografisch repertorium...*, p. 411.

⁽¹⁸⁾ O. VAN DE MAELE, *Zo was Goefferdinge*, in *De Heemschutter*, oktober 1993, nr. 118, p. 16.

uit het dagelijks gebeuren in het V.P. ⁽¹⁹⁾. Wie de opnames heeft verzorgd en in welke zalen het filmpje wordt vertoond is niet bekend, maar een van de mogelijke zalen is cinema Pax in de Denderstraat die kan rekenen op een katholiek kijkpubliek. Daarnaast schakelt Sergeant ook de lokale katholieke pers in en met succes! Al tijdens de zomer van 1950 zijn 320 kinderen ingeschreven. Sergeant kan rekenen op de onbaatzuchtige steun van de "juffers" De Mol, Goemaere, Marginet, Cattelain ⁽²⁰⁾, Dierick, De Portemont en een tiental anderen. Er wordt al hardop gedroomd van een zwemkom, een voetbalveld en andere sportactiviteiten. Alleen het geld ontbreekt nog om dit te realiseren. De volgende jaren wordt het vakantiepatronaat telkens afgesloten met een "Grote Vlaamse Kermis". Dit driedaags familiefeest moet voor extra geldmiddelen zorgen

die nieuwe investeringen mogelijk maken voor de uitbouw van het domein. Dit initiatief lijkt meteen succesvol, want in 1953 worden nieuwe pleinspelen geplaatst: "molen, glijbaan, wipplanken, schommels en schuilen".

Andere inkomsten worden gevonden door het domein open te stellen voor allerlei feestelijkheden zoals het "Openluchtfeest" van de Middenstandsorganisaties van Geraardsbergen op zondag 15 juni 1952. Op het programma staan: "Spelen - Prijskampen - Zang - Muziek". De toegang is 5 frank. ⁽²¹⁾ Hoewel niet voorgeschreven, is de godsdienstbeleving voor Sergeant een belangrijk onderdeel bij de opvang van de jonge vakantiegangers. Zo heeft het kasteel een huiskapel met sacristie en een honderdtal bidstoelen, waar gelovigen terecht kunnen. ⁽²²⁾

Het kasteel heeft een eenvoudige huiskapel waarin de misviering kan gebeuren.

⁽¹⁹⁾ Het filmpje, gemonteerd door fotograaf Noël Schrever, is te bekijken op de DVD, ingesloten bij het boek J. DE RO, D. SURDIACOURT, *Het Schoonste Spektakel. 100 jaar filmvertoon in Geraardsbergen*, Geraardsbergen, 2006. Opvallend in het filmpje is de slechte staat van de buitengevels van het kasteel. Alles wijst erop dat de speeltuinwerking nog in haar kinderschoenen staat: behalve een zandbak en een basketbalplein, zijn er (nog) geen speeltuigen. De was- en eetbeurten verlopen erg primitief. Tenslotte zien we de inwijding van de Mariagrot.

⁽²⁰⁾ Christiane Cattelain is schatbewaarder van de vzw in 1954.

⁽²¹⁾ *De Vaandrig*, 7 juni 1952, p. 1, k. 4-5.

⁽²²⁾ *Geeraard*, 9 september 1962, p. 2, k. 1-2.

Fragmenten uit het promotiefilmpje van 17 augustus 1948.

De troeven van het domein

Op een niet gedateerde reclamefolder⁽²³⁾, vermoedelijk tweede helft jaren 1950, worden tal van troeven van het domein opgesomd:

Het Speelplein Sint Bartel met Vakantiehuis is het hele jaar geopend en voor iedereen vrij toegankelijk.

Voor het Speelplein zijn dit:

- *gelegen in een prachtig natuurdecor midden in de Vlaamse Ardennen*
- *rust voor de geest*
- *ontspanning voor het lichaam*
- *kalme omgeving*
- *frisse lucht*
- *spelen allerhande: tennisplein, glijbaan, schommels, wipplanken... enz.*
- *voor de kleintjes: grote zandbak (10 x 10 m), draaimolen, kleine schommels... enz.*

- heerlijk spel in het mooie park
Verder beschikt het Speelplein over een openluchtschool, een ruime hangar en een restaurant. In het restaurant zijn te bekomen: lekkere dranken (koffie, bier, limonade, coca-cola, wijn); boterhammen met oude Ardeense hesp, roomijs, chocolade... enz.. De autobusbestuurders kunnen genieten van een gratis eetmaal. Het Vakantiehuis biedt ook tal van voordelen:

- *voorzien van alle moderne comfort*
- *slaapgelegenheid voor 50 personen: kamers van 1 à 8 bedden*
- *lopend water*
- *gezellige familiezaal: piano, radio, televisie*

- ruime eetzaal

- huiskapel

- mooi park met bosje

Buiten het domein zijn, nog volgens de brochure, andere belangrijke attractiepunten te vinden:

- *de parochiekerk op 100 m afstand*
- *zwemgelegenheid op 4 km: Geraardsbergen, bereikbaar per autobus*
- *prachtige uitstappen naar het bos te Vloesberg (Flobecq) op 10 km met de autobusdienst,*

naar de Oudenberg van Geraardsbergen... enz. Op een kaartje staat Goferdinge aangeduid met van daaruit mogelijke tochten naar Geraardsbergen.

Dit zicht van de achtergevel van het kasteel met het gezellig terras en de schommels is jarenlang het bekende beeld dat we te zien krijgen in reclamefolders en brochures van het Vakantiepatronaat Sint Bartel.

gen, Ninove, Brakel

(Topbronnen), Lessen (steengroeven), Vloesberg (bossen), Oudenaarde (stadhuis), Ronse

(Kluisberg) tot zelfs Tiegem (provincie West-Vlaanderen).

De directie mikt op schoolgroepen en jeugdorganisaties, maar het zijn vooral de jongeren uit de directe omgeving die in grote getale naar het domein komen.

“Hoera! ‘t Is weer Vacantie!”

Met deze slogan van een reclamedrukwerkje uit 1956 worden ouders aangemoedigd hun kinderen tijdens de zomer naar het Vakantiepatronaat Sint Bartel te sturen. In dat jaar vindt de speelpleinwerking plaats tussen 3 juli en 17 augustus. Het jaar voordien, in 1955, zijn dat er bijna 400. Het gaat om meisjes van 4 tot 18 jaar en jongetjes van 4 tot 8 jaar. Voor 50 frank per week (dit zijn 6 dagen) of 300 frank voor 7 weken krijgt ieder kind dagelijks “2 overvloedige maaltijden en vervoer per tram”. Alle kinderen krijgen daarbij een gratis medisch onderzoek en worden kosteloos verzekerd. Kroostrijke gezinnen en gezinnen met een gering inkomen kunnen rekenen op een kostprijsver-

minderig.

De ouders worden aangemaand hun kinderen vooraf in te schrijven voor het tramvervoer naar het domein.

De inschrijving voor kinderen uit Overboelare gebeurt op zondag 17 juni in de zaal van het Klooster na de Hoogmis van 10.00 tot 11.00 uur, uit Geraardsbergen en Nederboelare op woensdag 20 juni in het Groen Kruis, Denderstraat 13 van 17.00 tot 19.00 uur, uit Goferdinge op donderdag 21 juni in de Zustersschool van 16.00 tot 17.00 uur, uit Zarlardinghe op vrijdag 22 juni in de Zustersschool van 16.00 tot 17.00 uur en uit Onkerzele, Schendelbeke en andere parochies ter plaatse. De tram vertrekt elke dag om 9.00 uur.

Elk kind krijgt ‘s middags een warme maaltijd met soep, aardappelen, vlees, groenten en een nagerecht. Het vieruurtje omvat melk met broodjes en “fijne crème”.

De directie is ervan overtuigd dat de speelpleinwerking niet alleen een zegen is voor de kinderen, maar ook voor de ouders: “Zulk speelplein vindt u nergens! Stuur dan uw kinderen naar St. Bartel te Goferdinge en U zelf brengt een rustig verlof door.” De veiligheid van de kinderen is gegarandeerd door “een toegewijde priester,

(23) GHA (Geraardsbergs Heemkundig Archief).

De kinderen genieten met volle teugen van de schommels, een draaimolentje en de zogenaamde "Vliegende Hollander". Op de voorgrond de "brancards" voor de verplichte mid-dagrust.

De "grote zandbak" tussen het groene lover.

Met de opbrengsten van de jaarlijkse driedaagse familiefeesten worden nieuwe speeltuigen aangekocht.

verpleegster en spelleidster".

Het zomerseizoen wordt jaarlijks afgesloten door een "Grote Fancy-Fair". In 1956 is dit op 18, 19 en 20 augustus, dus nog drie extra dagen na de speelpleinwerking.

Bloeiperiode tijdens de jaren 1950 en 1960

Grote fan van het eerste uur van het vakantiepatronaat is het katholieke weekblad *Geeraard* ⁽²⁴⁾. Decennialang is deze krant dé spreekbuis van de Geraardsbergse clerus. Elk jaar opnieuw bezoekt een redactielid – we vermoeden in vele gevallen *Dendrophilos* (pseudoniem voor Frans Tack uit Aalst, die tevens de hoofdredacteur blijkt maar slechts bij één artikel zijn naam plaatst) ⁽²⁵⁾ – tijdens de zomermaanden het speelplein. Telkens opnieuw is hij opgetogen hoe fantastisch de kinderen het er hebben. *Geeraard* roept jaarlijks op om vanaf de maand juni zich in te schrijven voor het V.P.. In de maand juli volgt telkens een lang verslag over het reilen en zeilen in het domein en de aankondiging van de driedaagse *Vlaamse Kermis*, die meestal in de loop van augustus plaatsvindt. Daarna volgt nog een uitgebreid verslag over deze happening, die op één zomerseizoen na telkens succesvol verloopt. Een memorabele dag is zondag 21 augustus 1955, wanneer ruim 2.000 bezoekers naar het familiefeest komen ⁽²⁶⁾. Het topjaar waarbij 500 kinderen worden ingeschreven is 1956. Nadien wordt dit cijfer nooit meer gehaald en men meent dit te wijten aan de politieke situatie: "(...) Hoewel de geldelijke mogelijkheden van ons patronaat (zoals iedereen weet) er in geen dele op verbeterd zijn door de steeds weigerachtige houding van ons links stadsbestuur om de broodnodige subsidies toe te kennen aan dit edel en belangloos werk van kinderop-

⁽²⁴⁾ Jaarlijkse aankondiging van de start van het V.P. vinden we eveneens in het parochieblad *Sint Bartels-Bode*.

⁽²⁵⁾ DENDROPHILOS, *Sint Bartel for ever!*, in *Geeraard*, 31 juli 1955, p. 1, k. 1-3

⁽²⁶⁾ *Geeraard*, 28 augustus 1955, p. 1, k. 4-5.

voeding en volkswelzijn (...)"'. ⁽²⁷⁾

Het volgende jaar is hun aantal gedaald tot 300 ⁽²⁸⁾. In 1958 telt het vakantiepatronaat nog 250 kinderen. Het liberaal stadsbestuur schaft dat jaar de toelage aan de speelpleinwerking af met 25.000 frank ten voordele van de officiële scholen, die met 50.000 frank gesubsidieerd worden. ⁽²⁹⁾ Toch slaagt men er in nog datzelfde jaar het "Kabouterland" open te stellen: het gaat om een extra speelweide met kleine zandbak en speeltuigen naast het kasteel. Extra middelen worden nu gevonden door met succes ook jeugdgroepen aan te trekken uit andere gewesten. Dat jaar krijgt het V.P. bezoek van katholieke jeugd uit Ieper, Roeselare, Lede, Deinze en Pamel. ⁽³⁰⁾

Op zondag 28 juni 1959 wordt de nieuwe burgemeester Gérard Vander Linden feestelijk ingehuldigd met 's middags een optocht in het dorp en 's avonds een volksbal met gratis drankgelegenheid in het kasteel ⁽³¹⁾. Het zomerseizoen dat hierop volgt is voor Sergeant weer een zegen: er worden 350 kinderen ingeschreven en hij doet er alles aan dat het jaarlijks familiefeest op 19, 20 en 21 juli een succes wordt. Naast tal van attracties treedt er een cabaretgezelschap op en wordt er een tombola georganiseerd. Personenwagens staan klaar aan de rijkswachtkazerne te Geraardsbergen om belangstellenden heen en weer te brengen. ⁽³²⁾

Op 18 september 1959 koopt de beheerraad van de vzw voor Jules Charles De Ruyver, notaris te Geraardsbergen, het kasteelgoed, zodat niet langer huur moet worden betaald. De koopsom bedraagt 600.000 frank, een bedrag dat de vzw zonder interest gaat lenen bij een groot aantal katholieke burgers, die het V.P. gunstig gezind is. ⁽³³⁾ De aankoop omvat het kasteel met bijgebouwen, speelplein, tuinen, park en grond op

Uitbreiding van het speelplein komt er in 1958 met een nieuwe speelweide, die de naam "Kabouterland" meekrijgt. Er worden een aantal schommels geplaatst en een kleine zandbak. Ook komen er twee eenlaagse gebouwtjes met grote muuropeningen die fungeren als refter voor de meisjes en voor de jongens.

ONTHOUDT :

OP 18, 19 EN 20 AUGUSTUS 1956

Grote Fancy - Fair

op het SPEELPLEIN te GOEFERDINGE
ten voordele van het V. P.

Het speelplein te Goferdinge is voor elke FAMILIE iedere ZONDAG, gratis toegankelijk.

Spijs- en drinkgelegenheid - Muziek.

KOMT ALLEN naar het

Kinderparadijs

te Goferdinge

VAN 3 JULI TOT 17 AUGUSTUS

Het BESTE onder de speelpleinen !

Een brochure waarin zowel de speelpleinwerking als de 'fancy-fair' van het V.P. worden gepromoot voor het zomerseizoen 1956.

⁽²⁷⁾ Geeraard, 19 augustus 1956, p. 1, k. 4-5.

⁽²⁸⁾ Geeraard, 23 juni 1957, p. 2, k. 1-2.

⁽²⁹⁾ De Vaandrig, 19 juli 1958, p. 2, k. 1.

⁽³⁰⁾ Geeraard, 20 juli 1958, p. 2, k. 1-3

⁽³¹⁾ Geeraard, 28 juni 1959, p. 1, k. 3.

⁽³²⁾ De Vaandrig, 18 juli 1959, p. 2, k. 2; Geeraard, 19 juli 1959, p. 1, k. 4-5.

De refter, waar de monitrices maar ook volwassen bezoekers een warm maaltijd nemen, bevindt zich in een nieuw opgetrokken bijgebouwtje.

De kantine van het kasteel verschilt in niets van een herberg uit die tijd, compleet met toog, juke-box en asbakken op de tafeltjes..

Zicht op het "salon", waar E.H. Sergeant een groot deel van de tijd vertoeft.

een totale oppervlakte van 1 ha 52 are 60 ca. Een voorwaarde bij de verkoop is dat de familie Vander Linden het voorkoeprecht heeft wanneer de vzw het landgoed opnieuw zou verkopen. ⁽³⁴⁾

In 1960 ondergaat het kasteeldomein een ware metamorfose. Volgens Geeraard staat "het monumentale gebouw gloednieuw in de verf" en blijkt er "een nieuw zomerpaviljoen, helder en lichtig met een gele miccadakbeschutting. Een nieuw refter, (...), heel modern opgevat, met mooie kinderlijke motieven aan de muurwanden en opgesmukt met kleurrijke bloemen". (...) De keuken is totaal vernieuwd, heel modern en meer aangepast aan de toestand, de belendende gebouwtjes zijn afgebroken, de koer vergroot, de waterleiding praktisch aangelegd tot op de bovenste verdieping. Er is een nieuwe schenkzaal in aanbouw, het bureel en 't lokaal voor het medisch onderzoek zijn stemmig, smaakvol gemeubeld, kraaknet en ook boven zijn alle kamers gloednieuw geveerd en de wanden met moderne motieven beschilderd." Ondanks het meer aantrekkelijk karakter van het V.P. trekt het driedaagse familiefeest dat jaar maar weinig volk. ⁽³⁵⁾ Het zomerseizoen van de speelpleinwerking wordt in 1961 op een speciale manier afgesloten: E.H. Sergeant wordt op zaterdag 19 augustus zowel door de monitrices als door de kinderen in de bloemetjes gezet naar aanleiding van zijn aanstelling als pastoor van Zarlardinge. De kinderen krijgen bij die gelegenheid elk een frisco en een ballon. ⁽³⁶⁾

De volgende jaren wordt het V.P. opnieuw erg populair. In 1963 worden iets meer dan 300 kinderen inge-

⁽³³⁾ Interview met Paula Donckerwolcke, 10 december 2010: tal van geldschietters onder wie Claire Van Nieuwenhove en Arthur Pauwels, die beiden een drukkerij in de stad hebben. De beheerraad bestaat in 1959 uit E. H. Sergeant, Mariette De Mol en Christiane Cattelain.

⁽³⁴⁾ Kopie van het verkoopcontract in het bezit van Paula Donckerwolcke.

⁽³⁵⁾ Geeraard, 17 juli 1960, p. 1, k. 5, p. 2, k. 1; 31 juli 1960, p. 1, k. 3-4.

Sint Bartels Vlaamse Kermis (Geeraard, 28 augustus 1955, p. 1, k. 4-5)

die verleden Zaterdag, Zondag en Maandag in 't domein te Goefdinge doorging, is een daverend succes geworden. Uit zeer betrouwbare bron vernamen we dat het aantal bezoekers dit jaar merkkelijk hoger was dan voorgaande jaren.

Vanaf de Zaterdagavond was de volkstoeleloep aanmoedigend; op Zondag 21 Oogst werd het recordcijfer geboekt: ruim 2000 bezoekers en tot slot was er de Maandagavond nog geweldig veel volk. Het inrichtend bestuur was met reden danig in zijn schik en wij zagen ook het talrijk personeel met stralende gezichten in de weer om de massa vlot te bedienen en het iedereen gezellig te maken.

Het gehele domein bood die dagen een uitzonderlijke feestelijke aanblik. Als een oase met groenende grasperken en friswuivende bomen, onder een lekker stovende zomerzon ligt het St. Bartelsplein voor ons. Het oude kasteel en zijn omgeving staan vol licht en leven.

Tientallen ballonnetjes stijgen kringelend de blauwe lucht in, de schietbarakken daveren, de talrijke kraampjes met surprises, waar vriendelijke meisjes u uitnodigend verwelkomen, wekken de nieuwsgierigheid, de ijskreettenten en pasteiwinkeltjes staan omzwermd en de verkoopsters, rood van inspanning, beijveren zich om elk vlug en keurig te bedienen. Aan het "café" stroomt het koele bier bij beken in de glazen. In de andere hoek hoort men muziekgeschetter en een troep acteurs lokt het volk onder luide reklaam naar zijn meest koddige toneelopvoeringen. Het restaurant zit vol mensen die smullen aan een lekker menukje, en de rijkversierde, stemmige "Bodega" zit proppensvol fijnproevers, die als toemaat de talentvolle professor Bartello, de supergoochelaar, te bewonderen krijgen.

Zoals alle Vlamingen zijn we kritisch aangelegd, en op ons eentje gaan we zo overal eens rondneuzen. In de keuken is het druk: het grote fornuis staat onder stoom en wijl alles in de ruime plaats van een grote bedrijvigheid in de edele kookkunst getuigt, treft ons de orde en de zindelijkheid die er heerst. Wat verder komen we aan de W.C.-plaatsen. Hier zijn aanzienlijke verbeteringen aangebracht: tientallen nette moderne gemakken met trekkers en stromend water zijn de

oude komen vervangen. Verder bemerken we een laaggeplaatste enorme waskom, aangepast voor de kleinen, die er zich naar hartelust kunnen reinigen. Vlug doorlopen wij de eetzaal der kinderen en overschouwen vervolgens de talrijke toestellen en spelen, waar nu de grote mensen lustig in rond zwieren, schommelen of glijden.

Er is waarlijk vooruitgang, verbetering en aanpassing op het speelplein van Sint Bartel.

Hoe is 't mogelijk? Waar haalt Eerwaarde Heer Sergeant, de pionier van 't patronaat, de centen vandaan? Die gedachte ontroert ons ietwat, want we denken meteen aan de honderden kleinen, die hier zo'n prachtig verlov kunnen doorbrengen, dank zij de onderpastoor, die misschien wel bedelen moet maar zeker een grote dosis vindingrijkheid bezit want wat wij hier zien is er het trefendste bewijs van.

En terwijl we tussen de drummende mensen, onder het schitterend licht van duizenden kleurlampen, naar een vrijstaande stoel uitzien, horen we tussen een muziekplaat in, de omroeper van St. Bartel met heldere stem uitgalmen: "Hallo! Hallo! Eerwaarde Heer Sergeant, men vraagt u onmiddellijk aan de micro!" Wat een zware taak heeft de onderpastoor op zijn schouders, denken wij. Maar toch is hij de man op de rechte plaats, de werkelijke en talentvolle leider, onmisbaar en onvervangbaar. Misschien zullen hem ook momenten van moedeloosheid, bij al die last overvallen, vooral bij 't overwegen van de ondank en het onbegrip van dezen die zijn werk niet kennen en niet waarderen, maar als hij die grote schare getrouwen rond zich aanschouwt die helpend, belangeloos en offervol aan zijn zijde beweegt, die samen met hem zulke schitterende vlaamse kermissen doet lukken en die zijn vakantiepatronaat, door 't samenbundelen van kracht en wil, heeft doen uitgroeien tot een groots edel werk. Neen, zoals wij hem kennen, de Eerwaarde Heer Onderpastoor zal niet versagen maar rustig en krachtig doorzetten tot de steeds grotere bloei van 't katholiek vakantiepatronaat.

Ons mensen hebben verleden Zondag en Maandag op St. Bartels Vlaamse Kermis veel genoeglijke uren beleefd.

Aan het bestuur en aan alle medewerkers de beste dank en om de flinke prestatie, een zeer hartelijk proficiat!

schreven. Nog voor de echte vakantie start wordt op 24 juni van dat jaar de honderdste autobus die het patronaat aandoet feestelijk gevierd, een gebeurtenis die wordt vereeuwigd met een foto van de bus in *Geeraard* van die week. Er zijn dagen met 700 schoolkinderen op bezoek, maar ook de V.K.S., V.K.J., Roodkapjes, Giro... enz. zijn regelmatig van de partij.

Nog voor het verlof begint hebben zelfs volwassenen gereserveerd om enige tijd door te brengen in het groene oord. Het aantal beschikbare bedden is verdubbeld tot een honderdtal⁽³⁷⁾. Het familiefeest beleeft een topjaar, talrijke bezoekers kiezen eigen vervoer boven het *trammeken*.⁽³⁸⁾

Hoogvlieger tijdens het zomerseizoen

1965 is de grote Coca-Cola happening, er worden meer dan 150 bussen geteld. De keerzijde echter is de zwakke opkomst tijdens de *Fancy Fair*. De redactie van *Geeraard* zoekt een mogelijke verklaring: is de oorzaak het miezerige weer of het vertrek van de vakantiegangers naar zonnige oorden?⁽³⁹⁾

Om nog een belangrijk aantal kin-

⁽³⁶⁾ *Geeraard*, 27 augustus 1961, p. 1, k. 3-4.

⁽³⁷⁾ Zie noot 13.

⁽³⁸⁾ *Geeraard*, 14 juli 1963, p. 1, k. 4-5; 4 augustus 1963, p. 1, k. 4-5.

deren te behouden worden voor 1966 nieuwe toelatingsvoorwaarden gesteld: jongens van 4 tot 10 jaar (in plaats van 8 jaar) en meisjes van 4 tot 16 jaar (in plaats van 18 jaar) worden toegestaan, terwijl de financiële bijdrage voor de ouders wordt verlicht door een tussenkomst van het ziekenfonds, voor de *Bond Moyson* en *De Toekomst* is dit 15 frank per dag en voor de *Kristelijke Mutualiteit* 10 frank ⁽⁴⁰⁾.

Vage jeugtherinneringen

Reclamefolders en krantenartikels vertellen maar een deel van het verhaal over de speelpleinwerking. Voor werkende ouders is het V.P. een zegen want er wordt hen een goede en goedkope oplossing geboden voor de opvang van hun kinderen. Maar hoe hebben de kinderen dit zelf ervaren? Heel wat van de (al dan niet) katholieke jongeren uit de Geraardsbergse regio, die nu de vijftig jaar voorbij zijn, hebben zomer na zomer de vakantie-dagen doorgebracht op het domein. Onderzoek naar hun ervaringen is voor zover bekend nooit gebeurd. De herinneringen, zeker voor de kinderen tot 8 jaar, blijken vaag en hun ervaringen met de werkelijkheid zijn vertekend door hun jeugdige leeftijd. Zo herinnert Philippe Haegeman zich nog enkel de geur van pudding. Zelf heb ik tijdens de late jaren 1950, begin van de jaren 1960 verscheidene zomervakanties doorgebracht op het vakantiepatronaat. Hoeveel vakanties het er geweest zijn, heb ik niet meer kunnen achterhalen.

Elke zomerdag begint met een wandeling naar de bushalte in de Verbon-denstraat te Overboelare. Van een tram heb ik nooit weet gehad. Vaag herinner ik me het ochtendappel waarbij alle kinderen netjes op een rij voor de achterkant van het kasteel opgesteld staan. Door een luidspreker

worden namen van de kinderen en hun begeleiders afgeroepen. De middagmalen waren voor me een ware hell! Hoewel de brochure uit 1956 uitpakt met de slogan "*Speelplein St. Bartel. Daar is het eten toch zo lekker!*", zijn de warme maaltijden ronduit slecht. De meeste kinderen eten hun bord maar half leeg en gooien de rest door de muuropeningen (waar geen glas inzit) over het muurtje naar buiten. De namiddagen duren verschrikkelijk lang. Na het middagmaal moeten alle kinderen minstens een uur op een harde *brancard* of zogenaamd "*siësta-bedje*" ⁽⁴¹⁾ rusten. De verplichte middagrust is een wederkerend fenomeen op de vakanties die door de Christelijke Mutualiteit tot het einde van de jaren 1970 worden georganiseerd ⁽⁴²⁾. Een goede verpozing voor de kinderopas, maar voor de kleintjes gaat de tijd tergend traag voorbij, want slapen in open lucht valt niet mee. Op deze ogenblikken ontdek ik de wondere wereld van speelse wolkenformaties. Uitstappen buiten het speelplein herinner ik me niet (meer), alleen naar het nabij gelegen *Rattenhoekbos* met middenin het "mysterieuze" huis achter het domein is me bijgebleven. Ik herinner me alleen zonnige dagen, maar ook regendagen moeten er geweest zijn en dan is het de hele tijd spelen onder de hangar. De brochure uit 1956 spreekt over "*een toegewijde priester*", maar ik herinner me *den sergeant* alleen als "een strenge meneer die zeker niet mals is met stoute kinderen". Het vieruurtje vindt meestal buiten plaats. Dan zitten alle kinderen in een ronde op het gras. Na de boterhammetjes krijgt ieder kind telkens één *Princekoek*. De vakantie-dag wordt afgesloten met een korte wandeling naar café *De Pondorosa* aan de Kastanje-straat, tussen het domein en de parochiekerk. Hier worden de kinderen met de bus opgehaald en naar huis te-

ruggebracht. De jaarlijkse *Fancy-Fairs* zijn me ook bijgebleven omdat enkele dagen voordien de voorbereidingen worden getroffen. Op het plein achter het kasteel worden houten kraampjes in elkaar getimmerd, waarin dan allerlei, vaak zelfgemaakte spullen te koop worden aangeboden. Door de luidspreker klinkt vrolijke muziek. Eten en drank zijn er in overvloed. Er zijn tal van te betalen attracties die een prijs kunnen opleveren. Vooral de ouders en naaste familieleden van de kinderen komen opdagen. De laatste veertien dagen van de vakantie blijven de kinderen thuis en daarna begint een nieuw schooljaar...

Tanend succes

Het succes van het *Vakantiepatronaat* ligt in de jaren 1950 en 1960. Nadien gaat het snel bergaf. Een van de mogelijke oorzaken is de groeiende welstand tijdens de zogeheten *golden sixties*. Het gezinsbudget laat velen nu toe zich een ijskast, een televisie en zelfs een auto aan te schaffen. Men doet weekend uitstappen en reisvakanties raken in de mode. Daarnaast wijzigt zich ook sterk de vrijetijdsbesteding bij de jeugd. Tenslotte raakt ook de christelijke moraal geleidelijk in verval.

Vanaf 2 augustus 1961 wordt Sergeant pastoor te Zarlarding. Op 17 september wordt hij aan het kerkplein van de gemeente feestelijk ingehuldigd en wordt hem nadien een lunch aangeboden in het kasteel van Goferdinge. Sergeant krijgt de opdracht van het bisdom de speelpleinwerking de volgende jaren zeker verder te zetten. ⁽⁴³⁾ Aanvankelijk betreft hij de pastorie te Zarlarding, maar later laat hij zich een villa optrekken op het domein van het V.P. langs de Zarlardingestraat.

⁽³⁹⁾ Geeraard, 18 juli 1965, p. 2, k. 2; 8 augustus 1965, p. 1, k. 4-5.

⁽⁴⁰⁾ Geeraard, 19 juni 1966, p. 1, k. 4-5; 3 juli 1966, p. 1, k. 4-5.

⁽⁴¹⁾ Een *brancard* is een draagbed, meestal draagbaar voor transport van zieken of gewonden. Volgens een artikel in Geeraard, 25 december 1966, p. 2, k. 2 wordt dit bedje pas ingevoerd in 1966. Uit eigen jeugtherinneringen moet het er altijd geweest zijn, dit wordt overigens bevestigd door het promotiefilmpje uit 1948.

⁽⁴²⁾ I. DIERICK, *Bijdragen tot de geschiedenis van het sociaal toerisme*, in *Op vakantie!*, een publicatie n.a.v. de gelijknamige tentoonstelling, Gent, 2010, p. 148-149.

eigenaar	beroep/functie	periode	verwerving
Joseph Vander Linden	herenboer	1870-1884	bouwheer
Arthur Vander Linden	landbouwingenieur	1884-1938	erfenis
Joseph Vander Linden	burgerlijk ingenieur	1938-1959	erfenis
vzw <i>Vacantiepatronaat Sint-Bartel</i>	vereniging	1959-1998	aankoop
bisdom Gent	instelling	1998-2001	overdracht
Philemon De Block	particulier	2001-heden	aankoop

Tabel: chronologische volgorde van de eigenaars van het kasteel en landgoed van de familie Vander Linden te Goferdinge met aanduiding van hun beroep / functie en de aard van verwerving.

Terug in private handen

Tijdens de jaren 1970 wordt de speelpleinwerking in de zomervakantie om reden van een veranderde wetgeving vervangen voor jeugdgroepwerking gedurende de weekends en dit gedurende het hele jaar door. Een advertentie uit 1983 leert ons dat het domein nog wordt gebruikt voor een drietal doeleinden: 1° als openlucht-speelplein voor alle kinderen van 4 tot 14 jaar tijdens de zomervakantie onder begeleiding van bevoegde monitricen, 2° als vakantiehuis voor verschillende groepen gedurende het hele jaar en 3° als locatie voor feestelijkheden en vergaderingen ⁽⁴³⁾.

Wanneer Sergeant op 4 mei 1991 te Gent overlijdt, is van die zonnige vakantie dagen met zingende en spelende jongeren op *Sint Bartel* al lang niets meer te merken. Zijn huishoudster Paula Donckerwolcke, die sinds 1964 met hem de vakantiekolonie heeft georganiseerd, zet nog enkele jaren in haar eentje de activiteiten verder. Eind 1997 valt voorgoed het doek over het eens zo bloeiende vakantiepatronaat. Donckerwolcke gaat op rust en de vzw wordt het jaar daarop ontbonden.

Het kasteel en het domein liggen er nadien wat troosteloos bij. Het verval treedt in zodat een opknapbeurt noodzakelijk wordt. Intussen is het hele kasteelgoed van 15 ha 87 ca door de vzw overgedragen aan het bisdom Gent. Deken Paul De Baere uit Geraardsbergen ziet op tegen de zware investeringen om de nodige herstellingen te doen en stelt het goed onderhands te koop. Via een

erkende vastgoedmakelaar wordt in het najaar van 1999 het te koop aangeboden. Freinetschool *De Klap-roos* toont belangstelling, maar het bisdom weigert het aanbod wegens té groot financieel risico omdat deze schoolgemeenschap nog niet is erkend en dus niet kan rekenen op subsidies. ⁽⁴⁵⁾ Kasteel en bospark komen uiteindelijk in 2001 in het bezit van Philemon De Block. Hij is afkomstig uit Merchtem en runt samen met zijn zoon het immobiliënkantoor *D.B.P. NV* in de Dieptestraat 146 te Antwerpen. Het hele domein wordt volledig omrasterd, terwijl gevels en daken van het hoofdgebouw een grondige opknapbeurt krijgen.

Nabeschouwing

Het 'kasteel' van de familie Vander Linden te Goferdinge is een duidelijke uiting van de wooncultuur van de 19de eeuwse bourgeoisie die vooral in de omringende dorpen rond Geraardsbergen burgemeestersdynastieën weet op te bouwen. Met meer stijlallures is in dezelfde periode het kasteel van de familie Spitaels in Onkerzele opgetrokken. Terwijl dit laatste landgoed steeds in private handen is gebleven, komt het domein te Goferdinge na W.O. II in het bezit van een vzw die het bestemt voor een speelpleinwerking. Een vergelijking gaat hier dan weer op met het *Baudewijnkasteel* te Geraardsbergen, dat in 1923 als buitengoed gaat fungeren van het Sint-Catharinacollege. Het *Vakantiepatronaat Sint Bartel* beantwoordt helemaal aan de noden van de naoorlogse periode en wordt meteen een succesverhaal. Door de wet

op het betaald verlof van 8 juli 1936 wordt er meer gereisd. Voor arbeiders met een beperkt inkomen betekent het speelplein een ideale daguitstap. Ook meer moeders gaan dagelijks uit werken en hiermee is dan weer de opvang van hun kinderen verzekerd tijdens de werkuren. Vooral tijdens de jaren 1950 is het 's zomers *dé place to be* en dat is ook geweten door de Brusselse uitgever *Nels* die een dozijn ingekleurde ansichtkaarten van diverse hoekjes van het domein laat drukken. De groeiende welstand van de bevolking, de grotere mobiliteit en een wijziging in vakantiebestemmingen en in de vrijetijdsbesteding van de jeugd doen het vakantiepatronaat de volgende decennia langzaam wegwijnen. Uiteindelijk krijgt dit buitengoed opnieuw zijn oorspronkelijke woonfunctie terug. Jammer genoeg raakt de hele kasteelsite ingesloten door de aanzwellende villabouw, die in Goferdinge een manifest verschijnsel is van de afgelopen decennia.

Met dank aan het Geraardsbergs Heemkundig Archief, Julien Matthijs, Philippe Hageman, Paula Donckerwolcke en Lucienne Gevaert voor het ter beschikking stellen van de nodige documenten en beeldmateriaal. Het vermoeden bestaat sterk dat lezers die zelf tijdens hun jeugdjaren op het V.P. hebben vertoefd hierover een eigen verhaal kunnen vertellen. Je kan dit steeds doorgeven aan de auteur van dit artikel via mail, brief of telefoon.

Jacques De Ro
jacques.de.ro@telenet.be
0475/31.67.98

⁽⁴³⁾ *Geeraard*, 24 september 1961, p.1, k. 3-4.

⁽⁴⁴⁾ *Infogids – adresboek – fusieplan Geraardsbergen*, s.l., 1983, p. 85.

⁽⁴⁵⁾ *Het Nieuwsblad*, 9 december 1999.